

Opening Antoinette Nausikaa

'Where does the inspiration come from?'

'Why do I need a certain way of living to get inspired?'

(Uit: a way of getting closer?)

'Oog in oog met de Olympus ging het alleen maar over tijd'

(sometimes you see it, sometimes you don't)

En: de bezoeker wordt uitgenodigd om in deze ruimte de ragdunne scheidslijn tussen zijn en niet zijn te ervaren'

Wat vermag de kunst nog in deze tijden en wat doet de kunst met de samenleving? Zijn de beelden die zij schept nog wel bestand tegen de onophoudelijke stroom die ons via de diverse media dagelijks bereikt? Kan de kunst nog een verschil maken, voor de nieuwe facebookgeneratie bijvoorbeeld, of is zij gedoemd roemloos ten onder te gaan in de zich alsmaar uitdijende, digitale beeldenzee? Het zijn vragen die ons de afgelopen tijd vanaf de opiniepagina's van de krant wel vaker worden gesteld en laat ik dan proberen een begin van een antwoord te formuleren.

De kunst, in al haar verscheiden verschijningsvormen, zoekt, denk ik, altijd een bepaalde verhouding *tot* en omgang *met* de werkelijkheid. Ze interpreteert, accentueert of nuanceert deze in plaats van haar eenvoudigweg te reproduceren of tot een pakkende kop of oneliner te reduceren. Juist omdat de kunst de een-op-eenverhouding met de werkelijkheid loslaat, zorgt de poëtische,

muzikale of artistieke interpretatie van de werkelijkheid voor een zekere vervreemding, die wij vervolgens als toeschouwer, lezer of luisteraar zelf moeten zien te overbruggen. Dat is precies wat de argeloze bezoekers van de beeldentuin hier kan overkomen, als zij de zes levensgrote gaaswezens van Antoinette Nausikaa vrij in de ruimte ziet zweven. Het zijn vreemde, intrigerende wezens, die vanaf een andere planeet lijken te komen en toch op een bijna vanzelfsprekende manier hun ruimte innemen. Hierdoor wordt ook de verbeeldingskracht van de bezoekers aangezwengeld. Ze zullen zelf aan de slag moeten om de beelden te duiden, te doorgronden en van een interpretatie te voorzien. Er ontstaat als het ware een interval tussen zien en begrijpen, tussen vervreemding en herkenning, een moment van hapering kortom, omdat er midden in de ruimte ineens een vraagteken wordt opgeworpen, dat vraagt en bevraagt en ons daarom aan het denken zet. Het is alleen in dit tussen, in dit 'in between', zoals de filosofe Hannah Arendt in haar essay 'De crisis in de cultuur' stelde, dat onze geest niet langer reeds gevestigde meningen reproduceert, maar nieuwe gedachten een aanvang kunnen nemen.

Om een dergelijk interval teweeg te brengen, zal de kunst eenduidigheid moeten vermijden, zodat de schematische tegenstellingen waarmee wij de wereld gemakshalve hebben ingedeeld ondermijnd worden. Ze zal aan meerduidigheid, vervreemding en verbeelding vrij baan moeten geven, zodat de toeschouwers niet meteen een oordeel kunnen vormen of een etiket kunnen plakken, maar net als de gaaswezens zelf even vrij in de ruimte van het nog niet bepaalde, het bezielende en het opene van dit nog onbestemde kunnen zweven. Ja, de kunst slaat altijd, als het goed is, de vaste grond onder onze voeten vandaan, opdat wij zelf ook een beetje in beweging komen, de geijkte kaders verlaten, en aan het zwerven slaan, op zoek naar nieuwe betekenissen, nieuwe mogelijkheden die in het kunstwerk opgeroepen of aangekondigd worden. Wij vragen kortom niet alleen iets van de kunst, de kunst vraagt ook iets aan ons. Namelijk dat we eens wat langer stilstaan bij een beeld, alvorens er onmiddellijk een betekenis aan te

verbinden, dat we een pas op de plaats maken en ruimte maken voor verbazing en verwondering, zodat er ook in ons eigen hoofd nieuwe gedachtes ontstaan. Die pas op de plaats schept als het ware het interval, waar ik hiervoor over sprak.

Over dat interval zou ik nog wel iets meer willen zeggen. Interval betekent tussentijd, een intermezzo, een tijdelijke onderbreking van iets, een time out. En zo dan ook meteen het bruggetje slaan naar de Olympus en de ervaring van tijd. Hoe kunnen we dat interval begrijpen? Wat heeft de esthetische ervaring met tijd te maken?

Kunst brengt momenten van reflectie en verstillings in de hectiek van ons bestaan, en spoort ons vanuit die luwte tot bezieling en creativiteit aan. Ze schept een intermezzo binnen het voortrazen van de tijd, in mijn nieuwe boek noem ik dat het Kairos ogenblik, een momentum of eeuwig durend ogenblik, zodat we niet alleen op adem kunnen komen, maar ook weer eens wat dieper leren ademen en de energie en inspiratie vinden zelf ook iets nieuws te verzinnen of te beginnen, het roer eens om te gooien of een andere weg in te slaan. Daar is niets zweverigs aan; in tegendeel: het is een zoeken van de meest eigenlijke verhouding tot de werkelijkheid.

Juist in deze tijd waarin we dagelijks overspoeld worden door de kant-en-klare meningen en beelden van de diverse media, is de kunst voor de reflectie onontbeerlijk geworden. De snelle, hapklare beelden van de media brengen namelijk geen hapering teweeg, maar vragen er vooral om instant genuttigd te worden. Vanwege het ontbreken van een eigenzinnige en spanningsvolle omgang met de werkelijkheid, kunnen wij door die beelden afgestompt raken, want er wordt immers niets aan ons gevraagd. De kunst daarentegen vormt de werkelijkheid om tot een meerduidig verwijzingspatroon, waardoor we onze eigen verbeeldingskracht en denkvermogen wel moeten aanspreken. De kunst voedt aldus ons denken; ze reikt ons als het ware een vergrootglas aan, een op

bijzondere wijze geslepen lens, om de nog niet gerealiseerde mogelijkheden in het heden te ontdekken. Ze richt haar focus namelijk doorgaans op datgene wat nog niet eerder op die manier gezegd, gemaakt, gecomponeerd, gedacht of verbeeld is. In die zin is de artistieke verbeelding altijd utopisch van aard, zoals de letterlijke betekenis van het woord outopos ook suggereert, een goede, maar nog niet bestaande plek. Hiermee probeert de kunst over de grenzen van de status quo, van al datgene wat reeds is en vaststaat, heen te reiken en worden wij in die beweging meegetrokken. In dit tegenspel van het mogelijke met het onmogelijke, het zegbare met het onzegbare, verbreedt de kunst dus niet alleen haar eigen, maar ook onze mogelijkheden.